

Artmagazin-díj az Art Marketen

A 2016-OS NYERTES: A VIOLUK CONTEMPORARY

Lukács Viola és Kis Judit az Artmagazin-díjjal

Fotó: Biró Dávid

A violuk contemporary Artmagazin-díjas standja a 2016-os Art Market Budapesten

Fotó: Lukács Péter

A művészeti vásárok látogatójának nincs egyszerű dolga. A nemzetközi szemléken résztvevő képzőművészeti galériák standjai a legkülönfélébb alkotásokat vonultatják fel, elsősorban eladási céllal. Ám a hétköznapi (értsd: a mit vegyek? gondjában nem érintett) látogató szeretné magát inkább kiállítóteremben érezni, a bemutatott műveket, a köztük fennálló esetleges kapcsolódásokat megvilágító kísérőszövegek hiányában mégis nehezen boldogul. Olyan játszmába csöppent, ahol valójában neki nem osztottak lapot.

Az osztó sincs könnyebb helyzetben. A galerista az eladásban érdekelt, de a galéria arcukat és a vele dolgozó művészeket képviselve többféle követelménynek kell megfelelnie. Úgy kell forgalmat csinálnia, hogy közben a standja nem lehet „vásári”.

Az *Artmagazin* hatodik éve jutalmazza Budapesten az art fairek játékszabályai mentén legелеgánsabban lavírozó kiállítót.

Azt nézzük, hogy a résztvevők mennyire állják meg a helyüket a vásár-szituációban, de figyelünk a helyzet megszokott szabályainak remixelésével kísérletező bátor kezdeményezésekre is. A magyar kiállítók esetében az is fontos szempont, hogy az egyes szereplők mennyit tesznek a hazai kortárs művészet nemzetközi bemutatásáért.

A háromezer négyzetméternyi standrengeteg tüzetes megtekintése után, idén először, a helyszínen, nyitott kerekasztal-beszélgetésben vitattuk meg a látottakat. (A 2016-os Artmagazin-díj három döntőse egyébként a szlovén Galerija-Gallery, a lengyel Propaganda és a violuk contemporary volt.) Pro és kontra érvek ütköztetése után kihirdettük, hogy az Artmagazin-díj 2016-ban a violuk contemporaryhoz került.

A Lukács Viola által 2015-ben alapított violuk contemporary másodjára szerepelt az Art Market Budapesten. Tavaly Christót, Frank Stellát, Richard Serrát és Bernar Venet-t hozott a Milenárisra, vagyis a művészek elérhető printjeit, rajzait. Az idei violuk-standon, melynek megvalósításában Kis Judit képzőművész-kurátor volt Lukács Viola partnere, sokkal személyesebb és erősen magyar vonatkozású anyagot láthattak a látogatók. A *Migráció mintázatai* című összeállítás a szűkre szabott hely ellenére sokrétű és üdítően otthonos kamarakiállítás-élményt adott.

Az első emlékezetes benyomást a magyar származású építész-filozófusról, Yona Friedmanról készült videók tették. A stand falára vetített, Marc Vincent Kalinka és Nader Seraj kooperációjában készült 2012-es *Being Yona Friedman* című felvétel részlete a művész impresszív, a párizsi Boulevard Garibaldin lévő műteremlakásába visz. Így zökkenhettünk ki azonnal a standokon ismétlődő kiállítási helyzetek monotonitásából. Bentebb, a földet borító szőnyegen elhelyezett modernista fotelekbe süppedve hallgathattuk hosszabban Yona Friedmant, ahogy a Jakabfi György és Lukács Viola által 2016-ban készített, *Meeting Yona Friedman* címet viselő, hatvanperces video-interjúban munkáiról és Magyarországhoz fűződő viszonyáról mesél a már ismerős enteriőrben. Mint utóbb kiderült, a videók kárpótlásképpen futottak a standon. Az idős művész lemondta az Art Market Budapestre tervezett beszélgetést és a *Yona Friedman. The Dilution of Architecture* című könyv bemutatóját, ezért a violuk contemporary közvetlenül a vásár előtt rögzítette vele a fentebb említett személyes hangvételű interjút.

A videók mellett Dobrowszky István, Hajas Tibor, Kuchta Klára, Major János, Reigl Judit és Bernar Venet munkáit is bemutató stand koncepciója a migráció fogalma köré szerveződött. A migráns szó új jelentésrétegekkel bővült Magyarországon az elmúlt másfél-két évben; kisajátította a politikai nyelvhasználat, és pejoratívá vált. A kurátorok a szó jelentését igyekeztek újraírni a vásár kínálatá specális környezetben. A felvonultatott alkotások mind olyan művészek munkái voltak, akik vagy Magyarország elhagyása után szereztek nevet maguknak, vagy pedig hazájukban maradván, egyfajta „belső (e)migrációba” kényszerültek. A hét kiállított művész közül a nem magyar származású Bernar Venet lehet az egyetlen kakukktojás, de a mintázat nála is azonos: ő is bevándorlóként lett híres művész Amerikában, a hatvanas évek végén.

A *Migráció mintázatai*-konceptió szoros összefüggésben áll Lukács genfi diploma-kutatásával. Utóbbi részét képezi a magyar származású Kuchta Klárával folytatott két és fél éves párbeszédből született és az Art Marketen is bemutatott *Ne higgy a tükörnek – Kurátori gyakorlat és diskurzus Kuchta Klárával* angol-magyar-francia nyelvű kiadvány. Ez az első darabja a violuk contemporary által publikált 100 lapszamosra tervezett *Magazin 100* elnevezésű füzet-sorozatnak, amely számonként egy-egy marginális pozícióban lévő művész vagy művészcsoport munkásságát mutatja majd be a tervek szerint. A szöveg mellett, hogy ismereti az eddig kevésbé ismert életművet, a női lét és a migráció traumáiból következő tapasztalatokat is összegzi. Kuchta 1947-ben, hatéves korában került áttelepítéssel, vagyis országok közötti népességcserével Rozsnyóról Buda-

Yona Friedman Boulevard Garibaldián lévő otthonában, Párizsban, 2016

Fotó: Jakabfi György

Kuchta Kláránál

Fotó: Réthey-Prikkel Tamás

Kuchta Klára és Lukács Viola munka közben

Fotó: Réthey-Prikkel Tamás

keszire, húsz évvel később Bécsbe emigrált, majd 1970-ben Genfben telepedett le. Ötven évet felölelő munkásságában kezdetben kiemelt eszközként jelentek meg a téralkotó léptékben is alkalmazott szövési technikák. 1974-től, a művészetében bekövetkezett erős váltás nyomán figyelme jellemzően önmagára irányult, és az emberi haj vált elsődleges vizsgálati tárgyává. Ebben az időszakban már új médiumokkal is dolgozott: a svájci videoművészet úttörőjeként kísérleti munkáiban saját maga által komponált hangsávokat helyezte a legújabb technikával készített videoanyagokra. 1987-ben újabb – szellemi-magánéleti – fordulat következett be az életében, ettől kezdve művészeti-tudományos kutatásainak eredményeit fény- és kinetikus installációkban juttatta érvényre. Szerteágazó alkotói figyelmét bizonyítja, hogy legújabb munkáiban az állatok viselkedése és a mesterséges intelligencia lehetséges összefüggéseivel foglalkozik.

A stand egyik falát betöltő Kuchta-„szőnyeg” (*Barna kompozíció*, 1973) a közös munka eredményeképp kerülhetett Budapestre, de az említett, személyes kapcsolatra alapozó, közösen meghatározott munkamódszer volt a kiindulópontja a violuk-stand kurátori koncepciójának is.

A violuk contemporaryvel most először együttműködő Reigl Judit a „vasfüggöny” leereszkedése után, sokadik próbálkozásra, 1950-ben

hagyta el hazáját, és Párizsban futott be sikeres művészi karriert. A 93 éves, még mindig aktív festőtől a *Folyamat* című 2010-es munka szerepelt a standon.

A szabadságra és sikerre vágyó, külföldre költöző művészek mellett Dobrovzsky István, Hajas Tibor és Major János a belső emigrációt képviselték a bemutatott anyagban. Dobrovzsky két kis méretű olaj-aktja (*Akt I.*, *Akt II.*) Hajas Tibor *Makói Mappájával* állt párbeszédben a stand egy elzártabb, hátsó pontján. A Párizsban tanult Dobrovzsky 23 évesen egy sikertelen öngyilkossági kísérlet után, a kórházi lábadozás alatt az ablakból kiugorva vetett véget életének. A két művész tragikus sorsú élettörténete is párhuzamba állítható: Hajas 33 éves korában szenvedett halálos autóbalesetet, éppen a makói művésztelepről hazafelé tartva, de talán még ennél is erősebben kapcsolja össze az említett anyagokat az a tény, hogy az autodidakta képzőművész, performer, költő Hajas Dobrovzskyt megismerve kezdett el művészettel foglalkozni. Major művészetében a kommunista ideológia keretébe szorított kelet-európai zsidó identitás mutatkozik meg markánsan. Munkáját ez, a belső migráció egy újabb mintázata köti a stand koncepciójához. Életműve – visszakanyarodva a stand nyitómunkáihoz – ellenpontba állítható a hasonló kulturális háttérű, ám egészen más életutat bejáró Yona

Friedman oeuvre-jével, aki a háború után Bukaresten keresztül hagyta el Magyarországot, és ment Izraelbe.

Hogy miért állított ki a violuk contemporary egy építész a budapesti művészeti vásáron? Ahogyan maga Yona Friedman is az univerzális, kollektív tudás fontossága mellett teszi le a voksát, úgy a violuk standja is az interdiszciplináris gondolkodást illusztrálta. Éppen ez és a művészeti vásár kontextusában is egyértelműen felvállalt szubjektív szemlélet adta az erejét annak, amit a violuk contemporarynél láttunk az Art Marketen. Pont ez győzött meg minket.

Az *Artmagazin* legszebb standnak járó díját először – még a Budapest Art Fairén – a Kisterem Galéria nyerte el, majd négy éve – már az Art Market Budapesten – a 2B Galéria *Waldsee 1944* című nemzetközi levelezőlap-kiállítása, ezt követően a Vintage Galéria, tavalyelőtt a Trapéz Galéria, 2015-ben pedig a Trema kiadót is üzemeltető montenegrói ISU – Institute of Contemporary Arts. (A díj *Artmagazin*-cikket és az Art Market jóvoltából 25%-os standkedvezményt ér.) A zsűri tagjai 2016-ban: Mucsi Emese, Páldi Livia, Szilágyi Róza Tekla, Szikra Renáta, Topor Tünde és Winkler Nóra volt.

Szilágyi Róza Tekla

Az Artmagazin majdnem teljes szerkesztősége a nyilvános kerekasztal-beszélgetésen
Fotó: Mucsí Emese

Részletek a díj odaítélését megelőző kerekasztal-vitából:

Páldi Livia, kurátor:

„Nem vagyok nagy artfair-járó, szóval engem itt is inkább a konceptuálisabb vagy valamilyen történeti súllyal bíró anyagot bemutató standok fognak meg. Azt gondolom, hogy a violuk contemporary parcellája volt az a hely, ahol sikerült olyan közvetlen környezetet teremteni, amiben egyszerűen sok információt is kaptunk. Gyakorlatilag olyan volt, mintha a világhírű építész, Yona Friedman lakásába léptünk volna be. Az egyik videót a box kurátora készítette vele Párizsban. Tehát ezzel kifejezetten erre a budapesti eseményre készültük, ahol egy olyan építész-gondolkodóval szerettek volna szerepelni, aki a háború után hagyta el azt a Magyarországot, azt a helyet, amivel nagyon fájdalmas, nagyon összetett viszonya van. Ebben a videóban szerepel egy kifejezetten a kurrens Magyarországnak szóló üzenet. Ez számomra nagyon fontos elem volt. Persze nyilván nem várható el minden standtól az art fairén, hogy ilyenfajta üzenetet közvetítsen.”

Winkler Nóra, Artmagazin:

„Amikor belépsz a violuk-standba, egy komoly intellektuális erőt sugárzó, értelmes arc kezd beszélni hozzád a képernyőről, és ezzel tulajdonképpen ki is lehet lépni ebből az eladásalapú körből. Itt egyszerűen megjelenik valami, ami arra emlékeztet, hogy ezek valójában emberi gondolatokból és érzelmekből létrejövő művek, nem melleleg az egyetemes kultúra részei.”

Szikra Renáta, szerkesztő, Artmagazin:

„Eleve minden kis teret úgy vizsgáltunk, mint egy kiállítási szituációt. Ilyen szempontból a Violáé mindannyiunk számára élmény volt. Ott mindenki olyat kapott, amit eddig a vásáron nem tapasztalt.”

Mucsí Emese, szerkesztő, Artmagazin Online:

„Nekem a GalerijaGallery volt a favoritom. Ez a stand tulajdonképpen egy művészek által üzemeltetett művészeti tér. Az Art Marketre hozott projektjük keretében mindennap 5 és 7 között koktélok kevernek a látogatóknak. Az italok különböző alkotók koncepciói szerint készülnek el, és persze meg lehet őket venni. Nagyon közvetlen az egész, de ez a lazaság egyáltalán nem megy a tartalom rovására. A pultozás

mellett kis példányszámú szeriális munkákat is árulnak, a kereskedelmi tevékenységük itt tehát a művek és a koktélok értékesítésében merül ki. A GalerijaGallery azért lehet szerintem esélyes a díjra, mert közel áll ahhoz a szemlélethez, amit mi is képviselünk a magazinnál. Mi tulajdonképpen mediációs tevékenységet végzünk, nyitunk azok felé is, akik nem szakmaszerűen foglalkoznak a művészettel. Mintha a GalerijaGallery is erre törekedne.”

Topor Tünde, főszerkesztő, Artmagazin:

„A GalerijaGallery még arra is reagál, hogy az egész művészeti vásár-szituációról van ez a sztereotípa, hogy milyen elegáns, meg »pezsgővel sétálni a képek között«. Az ő standjukat úgy is lehet értelmezni, mint ami közel viszi a mindennapi bulizós helyzethez a művészet élvezetét, meg úgy is, hogy azt mutatja: na ez nagyon jó, mindenki idejön pezsgőzni, aztán senkit nem érdekel, hogy mi van a falon. De tény és való, az, hogy most hogyan fogadjuk be a műalkotásokat és mit indítanak el az agyunkban, nem annyira súlyos téma, mint a Viola standján megjelenő emigráció-kérdés.”

Páldi Livia:

„Nekem amit a GalerijaGallery képvisel, egy kicsit lerágott csont. Ebből azért elég sokat láttunk. Ezt sokan csinálták már sokféle helyzetben. Én nem nagyon látom azt a pluszt, amit ez a megjelenés hoz a helyzetbe.”

Közönségből egy látogató:

„Szerintem a GalerijaGallery elviszi egy kicsit a történetet a marketing irányába. Szabad-e ezt ennyire hozzáférhetővé tenni? Dolga-e a kortárs művészetnek, hogy az átjárhatóságot megteremtse?”

Topor Tünde:

„Akkor lenne marketing, ha a nagyon drága dolgokat tolná. Szerintem pont a marketinget teszi idezőjelbe, nekem ez tetszik benne.”

Winkler Nóra:

„Gondolkoztunk azon, hogy együtt lehet-e zsúrizni mindenkit, mert a kiállítók nagy része visz egy galériát annak minden lehetőségével és terhével, és nyilván egyfajta könnyebbség úgy kiállítani, hogy nem húzza

le a kiállító vállát az, hogy fenntart egy ingatlant és embereket fizet. Így egy kicsit nagyobb azért a mozgástér. De mivel ez egy zsúrizott vásár, ezért azt gondoljuk, hogy mindenki, aki itt kiállíthatott, egyenrangúan versenyez a többivel.”

Topor Tünde:

„Van még egy kiállító, ami/aki mellett többen is kardoskodtak: a lengyel Propaganda. Az egy nagyon szép stand. Az egyik fala ikonokkal van tele, a másik kortárs grafikával, középen-szemben pedig Zichy Mihály egyik művének az átdolgozását lehet látni. Ők is készültek, kifejezetten Budapestre, és a violukkal ellentétben a Propaganda egy kereskedelmi galéria, ez nagy súllyal esik latba. Viola valóban nem galériás, hanem egy konzulens, aki erre az alkalomra összeállított valamit.”

Szilágyi Róza Tekla, munkatárs, Artmagazin Online:

„Nekem kifejezetten szimpatikus, hogy a violuknál olyan output van, ami nem kereskedelmi galériás tevékenység végeredménye. Ez az anyag nagyon egyben van és láthatóan több tevékenység találkozik benne. Viola megcsinálta a Kuchta Klára-könyvet és a Yona-videót is – ez nagyon szépen összezseng a kurátori szelekcióval.”

Topor Tünde:

„Ha az Artmagazin-díj szempontjából nézzük, akkor nem jó üzenet a kereskedelmi galériák felé, ha nem kereskedelmi galériásokat emelünk ki. Szerintem ma Magyarországon erős missziót jelent jól átgondolt standdal szerepelni egy vásáron. Vannak kereskedelmi galériák is, akik szépen, koncepciózusan rendezték be az eladásra kínált dolgukat. Voltak galériák, amelyek olyan műveket állítottak ki elsősorban, amik a hetvenes-nyolcvanas évek belső ellenállását, rendszerellenes mentalitását jelentik meg. Azt is értékelni kell, ha valaki úgy veszi ezt az akadályt, hogy a művek által üzen, áttételesebben elegáns a standja, és ezt kereskedelmi galériaként teszi. Ugyanakkor, ha Yona Friedmant és ezt az egész migrációs kérdéskört választjuk, annak egyértelműbb az üzenete.”